سالاری، محمود؛ دیانی، محمدحسین؛ فتاحی، رحمت‌الله(۱۳۹۳).تحلیلی بر عوامل بازدارنده و تسهیل کننده مطالعه در ایران در چهار دهه اخیر: رویکردی مروری. *پژوهش‌نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۴ (۲)، ۲۹- ۱۲.

تحلیلی بر عوامل بازدارنده و تسهیل کننده مطالعه در ایران در چهار دهه اخیر: رویکردی مروری[۱]

محمود سالاری،[۲] دکتر محمدحسین دیانی،[۳] دکتر رحمت‌الله فتاحی [۴]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۵/۲۲ تاریخ پذیرش:۱۳۹۱/۸/۲۴

چکیده

هدف: *این پژوهش با هدف* بررسی وضعیت روند انتشار آثار حوزه مطالعه، وضعیت اقشار اجتماعی و جنبه‌های مورد توجه پژوهشگران در زمینه مطالعه صورت گرفته است.

همچنین به شناخت عوامل بازدارنده و کاهنده امر مطالعه، شناخت عوامل مشوق و تسهیل‌کننده امر مطالعه و شناخت راهکارهای ترویج و توسعه امر مطالعه از دیدگاه آثار مؤلفان جامعه مورد بررسی پرداخته است.

روش: *این مقاله به بررسی ۹۵ منبع (اثر شامل مقاله‌های علمی و پایان‌نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی) در حوزه مطالعه در طول چهار دهه از ۱۳۵۰ تا ۱۳۹۰با روش تحلیل متون و مطالعه کتابخانه ای پرداخته است. اطلاعات این پژوهش با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته، گردآوری شده است.*

یافته‌ها: *مروری بر نوشتار تحقیق در چهار دهه در ایران نشان داد بیشتر مطالعات در باره وضعیت مطالعه دانش‌آموزان و جامعه انجام شده است و کمتر در مورد وضعیت مطالعه سایر اقشار اجتماعی تحقیق صورت گرفته است. علاوه بر آن بیشتر پژوهش ها به بررسی وضعیت مطالعه منابع غیردرسی دانش‌آموزان، بررسی فرهنگ و عادت مطالعه و راه‌های ترویج آن در جامعه پرداخته شده است. همچنین پژوهشگران بیشترین عوامل بازدارنده مطالعه را ناشی از نبود فرهنگ مطالعه در خانواده و نظام آموزش و پرورش می‌دانند.*

کلید واژه‌ها: *مطالعه، عوامل بازدارنده مطالعه، عوامل تسهیل کنند مطالعه، راهکارهای ترویج مطالعه، ایران*

۱.مقاله برگرفته از پایان نامه دکتری کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه فردوسی مشهد

۲.عضو هیات علمی گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه بین المللی امام رضا (ع)، salari1000@gmail.com

۳.استاد گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه فردوسی مشهد، Daneshvarz85@gmail.com

۴.استاد گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه فردوسی مشهد، fattahi@ferdowsi.um.ac.ir

مقدمه

یکی از شاخص‌های مهم در مقوله فرهنگی، شاخص میزان مطالعه است. شاخصی که مبین قابلیت‌های فرهنگی و سرمایه‌های اجتماعی یک کشور است. مسئولان جامعه ایران نیز به واسطه درک اهمیت و قدرت تأثیرگذاری امر مطالعه در سال‌های اخیر تلاش کرده‌اند بر اهمیت مطالعه تاکید بورزند. از این رو در سال‌های اخیر شاهدیم که به شکل‌های مختلف موضوع مطالعه در رسانه‌ها و مجامع علمی انعکاس یافته است. واقعیت این است به نظر می‌رسد این انعکاس بیشتر در سخنرانی‌ها، مصاحبه‌ها، نمایشگاه‌ها و مسابقه‌های کتابخوانی در جامعه خودنمایی داشته است. در مقابل معلوم نیست موضوع مطالعه در جامعه علمی چقدر به این مهم توجه داشته‌اند و چه عواملی را در توسعه فرهنگ مطالعه مهم می‌دانند. حال چنانچه این پیش فرض را بپذیریم که میزان پژوهش‌های درباره موضوع مطالعه در یک کشور نیز می‌تواند حکایت از میزان اهمیت مطالعه نزد جامعه علمی باشد. با این دیدگاه، این تحقیق در پی آنست که معلوم نماید روند انتشار آثار در حوزه مطالعه در طول دهه‌های اخیر در جامعه علمی چگونه بوده است؟ پژوهشگران بیشتر به کدام جنبه‌های مطالعه توجه داشته‌اند؟ و از نظر محققان عوامل تأثیرگذار(عوامل بازدارنده و تسهیل‌کننده) بر مطالعه کدامند؟

اهداف پژوهش

این پژوهش در پی تعیین روند امر مطالعه و کتاب‌خوانی، تعیین نوع شکل پژوهش‌های صورت گرفته، نوع روش‌های پژوهش‌های انجام شده در امر مطالعه و کتاب‌خوانی و تعیین جنبه‌های مورد توجه پژوهشگران این حوزه است. همچنین به دنبال شناخت عوامل بازدارنده و کاهنده امر مطالعه، شناخت عوامل مشوق و تسهیل‌کننده امر مطالعه و شناخت راهکارهای ترویج و توسعه امر مطالعه از دیدگاه آثار مؤلفان جامعه مورد بررسی است.

پرسش‌های پژوهش

- بیشتر به کدام یک از اقشار اجتماعی در تحقیقات در باره مطالعه و کتاب‌خوانی توجه شده است؟
- به کدام جنبه‌های مطالعه در پژوهش‌های انجام شده توجه شده است؟
- در طول دوره بررسی (از ۱۳۵۰ تا ۱۳۹۰)، روند توجه به امر مطالعه و کتاب‌خوانی در ایران چگونه بوده است؟
- از دیدگاه مؤلفان آثار، عوامل بازدارنده امر مطالعه و کتاب‌خوانی کدامند؟

- از دیدگان مؤلفان آثار، عوامل مشوق و راهکارهای تسهیل‌کننده امر مطالعه و کتاب‌خوانی کدامند؟

روش، جامعه و ابزار پژوهش

این پژوهش با استفاده از تحلیل متون انجام شده است. با توجه به اینکه قاعدتاً انتظار می‌رود امر مطالعه و کتاب‌خوانی جزو حیطه‌های مطالعاتی علوم انسانی به ویژه حوزه کتابداری و اطلاع رسانی باشد، متون این حوزه مورد مطالعه قرار گرفت. همچنین با توجه به اینکه، معمولاً نمود و تجلی اکثر پایان نامه‌ها، طرح‌های پژوهشی و گزارش‌های مطالعاتی در مجله‌های عملی است، جامعه پژوهش به مجله‌های علمی علوم انسانی، پایان نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی محدود گردید. با این دیدگاه، جامعه مورد مطالعه محدود به ۹۵ اثر از متون پژوهشی گردید.

چگونگی و ابزار گردآوری داده‌ها

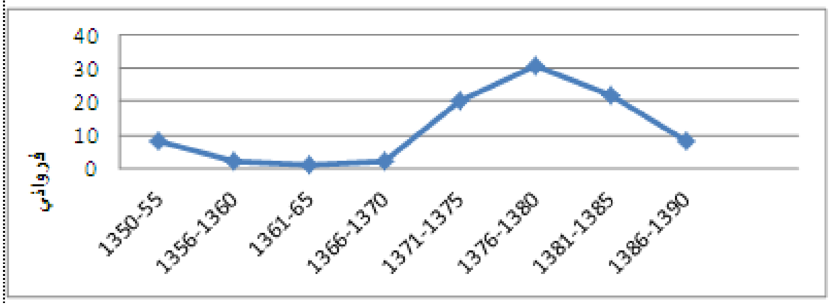
ابتدا اطلاعات کتاب‌شناختی منابع مرتبط با موضوع پژوهش در یک دوره زمانی ۴۰ ساله از سال ۱۳۵۰ تا ۱۳۹۰ با پرسشنامه محقق ساخته گردآوری شد که در نهایت ۹۵ منبع (اثر شامل مقاله‌ها، پایان‌نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی) مرتبط شناسائی و انتخاب گردید. مقاله‌های انتخابی صرفاً از منابع مقالات مجله‌های علمی در حوزه علوم انسانی انتخاب شد و مواردی که در سایر نشریات عمومی و روزنامه‌ها بود، مورد بررسی قرار نگرفت.

بررسی جمعیت شناختی

وضعیت روند انتشار آثار در موضوع مطالعه

روند زمانی وضعیت کلی پژوهش‌های انجام شده، نشان می‌دهد در ایران، آن گونه که شایسته و لازم بوده، توجه زیادی به مقوله مطالعه نشده است. این موضوع با توجه به اهمیت آن، انتظار می‌رفته است همواره مورد عنایت جامعه علمی باشد و اگر خوش‌بینانه به این کمیت و موارد احتمالی که از چشم پژوهشگر دور مانده، نظری داشته باشیم، معلوم می‌شود که میانگین آثار منتشرشده در این برهه زمان، کمتر از ۳ مورد پژوهش بوده است. همان‌گونه که در جدول ۴ نشان داده شده در طول این چهار دهه به جز سال ۱۳۵۰ تا سال ۱۳۷۴، در سال‌های دیگر آثار کمی در این زمینه نشر یافته است. اوج توجه پژوهش‌ها، متعلق به سال ۱۳۷۵ با انتشار ۱۰ اثر است. پس از آن، سال ۱۳۷۶ با دارا بودن ۸ اثر نسبت به سال‌های دیگر از

وضعیت خوبی برخوردار بوده است. در یک نگاه کلی می‌توان دریافت پس از سال **۱۳۷۵** تا سال **۱۳۹۰** با وجود برگزاری هفته‌های کتاب و تشکیل نمایشگاه‌های کتاب، آثار منتشره در باره مطالعه آهنگ نزولی داشته است. ناگفته پیداست که وضعیت روند انتشار آثار با توجه به گسترش امکانات جامعه به مراتب نسبت به سال‌های گذشته می‌باید، بهتر باشد.

نمودار ۱. وضعیت روند انتشار آثار در طول سال‌های ۱۳۹۰ -۱۳۵۰

وضعیت اقشار اجتماعی مورد توجه پژوهشگران در موضوع مطالعه

جدول ۱ آشکارا نشان می‌دهد که بیشترین پژوهش‌هادر باره وضعیت مطالعه دانش‌آموزان و بعد از آن در مورد وضعیت مطالعه «جامعه» انجام شده است. سپس به ترتیب در باره مطالعه کودکان و نوجوانان، معلمان، دانشجو، جوانان و سایر اقشار به صورت محدود پژوهش شده است. به طور کلی وضعیت پژوهش‌ها از نظر جامعه مورد بررسی نشان می‌دهد غالب پژوهش‌ها به وضعیت مطالعه دانش آموز و دانشجو و کودکان و به صورت کلی درباره جامعه پرداخته شده است، درصورتی‌که در جامعه، اقشار بسیار زیادی نظیر کارمندان، کارگران و سایر حرفه‌ها وجود دارد که در مورد آن‌ها ظاهراً مطالعه‌ای انجام نشده است.

جدول ۱. وضعیت اقشار اجتماعی مورد توجه پژوهشگران در موضوع مطالعه

اقشار اجتماعی	دانش آموز	جامعه	کودکان و نوجوانان	معلمان	دانشجو	جوانان	نوسواد	زنان کارگر	جمع
فراوانی	۴۵	۲۲	۸	۹	۵	۴	۱	۱	۹۵
درصد	۴۷,۳۶	۲۳,۲	۸,۴	۹,۴۷	۵,۳	۴,۲	۱,۱	۱,۱	۱۰۰

وضعیت جنبه‌های مورد توجه محققان در موضوع مطالعه

وضعیت جدول ۲ مشخص می‌سازد بیشترین توجه پژوهشگران ، به بررسی فرهنگ و عادت مطالعه و راه‌های ترویج آن اختصاص پیدا کرده است. این امر حکایت از این دارد که مقوله فرهنگ مطالعه به عنوان یک مسئله در جامعه مطرح بوده است و پژوهشگران با بررسی فرهنگ و عادت مطالعه جامعه، درصدد ارائه راهکارهای عملی بوده‌اند. بعد از این مسئله، جنبه دیگری که مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته، بررسی وضعیت منابع مطالعه غیردرسی به ویژه دانش‌آموزان بوده است. با توجه به داده‌های جدول ۲به نظر می‌رسد این جنبه، بیشتر مورد توجه سازمان آموزش و پرورش بوده است. سومین جنبه مورد اهتمام پژوهشگران، بررسی وضعیت مطالعه بوده است. ابعاد دیگر مورد توجه محققان به ترتیب به جنبه گرایش مطالعه، نگرش به مطالعه، مباحث نظری و وضعیت مطالعه جامعه و افراد خاص و آسیب شناسی مطالعه بوده است. این وضعیت یعنی ترتیب توجه پژوهشگران به موضوع‌های مطرح در حوزه مطالعه، واقعیت دیگری را نیز نشان می‌دهد که با وجود اهمیت این مباحث اخیر به ویژه مباحث نظری، پژوهش‌های اندکی در این حوزه شکل گرفته است.

جدول ۲. جنبه‌های مورد توجه موضوع مطالعه

جنبه‌های مورد توجه موضوع مطالعه	فراوانی	درصد
بررسی وضعیت منابع مطالعه غیر درسی	۲۰	۲۱,۱
بررسی فرهنگ و عادت مطالعه و راه‌های ترویج آن	۳۵	۳۶,۷
بررسی وضعیت مطالعه	۱۸	۱۸,۹
بررسی گرایش مطالعه	۸	۸,۴
بررسی نگرش به مطالعه	۵	۵,۳
مباحث نظری مطالعه	۴	۴,۲
بررسی وضعیت مطالعه جامعه روستایی و نوسواد	۳	۳,۲
بررسی وضعیت مطالعه کودکان معلول، پرورشگاهی	۱	۱,۱
آسیب‌شناسی مطالعه	۱	۱,۱
جمع	۹۵	۱۰۰

بررسی موانع یا عوامل بازدارنده مطالعه با توجه به پرسش‌های پژوهش

برای پاسخ به پرسش‌های پژوهش، عناصر مهم و تأثیرگذار در امر مطالعه (خانواده، جامعه، کتابخانه‌ها، نظام آموزش و پرورش، دانشگاه، سازمان صدا و سیما و سایر نهادهای مؤثر) از متون جامعه مورد بررسی شناسائی گردید و سپس عوامل تسهیل‌کننده و مشوق و عوامل بازدارنده هر عنصر آورده شده است.

موانع و یا عوامل بازدارنده مطالعه

درهم‌تنیدگی موانع مطالعه، امکان تفکیک عوامل مؤثر در مطالعه را با پیچیدگی مواجه ساخته است. به گونه‌ای که در پاره‌ای از موارد می‌توان یک مانع را در شمول چند عنصر تأثیرگذار قرار داد. از این رو برای حفظ یکپارچگی متن سعی شده است به وجه شاخص هر مورد اکتفا و در مناسب‌ترین گروه آن قرار داده شود.

موانع و عوامل بازدارنده مطالعه مربوط به کتابخانه‌ها

پژوهشگران در مطالعاتشان به عوامل بازدارنده مطالعه مختلفی در ارتباط با کتابخانه‌ها اشاره کرده‌اند. به عواملی نظیر عدم محیط مناسب برای مطالعه توسط رضوانی (Rezvani,1972) و بحرانی (Bohrani,1997)، کمبود کتابخانه‌ها و عدم دسترسی به آن‌ها توسط حری (Horri,1972)، مقدس جعفری (Moghadas Jaefari,1995)، دیانی (Dayani,1997) و عامل نبود فضای مناسب و امکانات و تجهیزات کافی توسط امانی (Amani,1999)، قناویزچی و داورپناه (Ghanavizchi & Davarpanah, 2007)، نیکنام ورئیس دانایی(Niknam & Raeis Danaee,1999) اشاره داشته‌اند.

همچنین بحرانی (Bohrani,1997)، خسروی (Khosravi.2002) عوامل دیگری همچون کمبود کتاب، نبوددسترسی به کتاب‌های مناسب و نبودتنوع کافی منابع را به عنوان عوامل کاهنده مطالعه برشمرده‌اند. به جز عوامل مهم مذکور، افرادی مانند امانی (Amani,1999)، صافی (Safi,2000) عامل نبود و کمبود نیروی انسانی و متخصص در کتابخانه‌ها را به عنوان یکی از عوامل کاهش مطالعه قلمداد کرده اند.

موانع و عوامل بازدارنده مطالعه مربوط به جامعه

منتصب مجابی (Montasab Mojabi,1994) نبوداحساس نیاز به مطالعه در مردم را به عنوان مانعی مهم تلقی کرده است. همچنین وی، امانی (Amani,2000) و مفتخر (Moftakhar,1972) عامل دیگر نبود عادت و علاقه به مطالعه در جامعه به ویژه در دوران کودکی را به عنوان عامل بازدارنده مطالعه ذکر کرده‌اند.

در همین راستا برخی از پژوهشگران ضعف فرهنگ کم کتابخوانی در جامعه را به عوامل ذیل مربوط می دانند:

- عدم فرهنگ اهدای کتاب(Amani,1999)؛
- وجود فرهنگی شفاهی(Moghadas Jaefari,1995)؛
- نبود تفکر نقادی(Khosravi, 2002)؛
- نبود هنجار اجتماعی در جامعه برای مطالعه(Asghar Nejad, 2001)
- وعدم باور به ارزش کتاب و مطالعه و تأثیر آن رشد اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی(Safi, 2000).

موانع و عوامل بازدارنده مطالعه در سطح ملی و دولتی

یکی از عوامل مهم بازدارنده مطالعه در سطح ملی از نظر پژوهشگران ، مسئله بی سوادی و کم سوادی بخش قابل توجهی از جامعه ایران است (Dayani,1997؛ Ghafari,2002؛ وAmani, 1997). بعد از آن، پژوهشگران این حوزه به دو عامل مهم دیگر بازدارنده که در ارتباط با یکدیگر هستند، یعنی ۱. عامل گرانی کتاب و ۲. عامل وضعیت اقتصادی و مشغله مردم، تاکید داشته است. عامل گرانی به عنوان عامل بازدارنده مطالعه در جامعه از نظرجوکار (Jowkar, 2001)، شعبانی و فاضل (Shabani & Fazel ,2002) و قناویزچی و داورپناه (Ghanavizchi & Davarpanah, 2007) به عنوان عامل کاهنده مطالعه تلقی شده است. برخی دیگر از پژوهشگران ، عامل نبود دسترسی به کتاب و کتابخانه و عدم توسعه کتابخانه‌ها و تبلیغات ضعیف در زمینه ترغیب مردم به مطالعه را به عنوان موانع مطالعه معرفی کرده‌اند (Jowkar,2001; Ghafari,2002; Ghanavizchi & Davarpanah, 2007 and …).

موانع و عوامل بازدارنده مطالعه مربوط به خانواده

بسیاری از پژوهشگران ،مسئله سواد و میزان تحصیلات والدین را به عنوان عامل تأثیرگذار در امر مطالعه غیردرسی کودکان و نوجوانان مطرح کرده‌اند(Bohrani, 2000; yosoofi, 2001). همچنین برخی از پژوهشگران در مطالعاتشان دریافتند که بین میزان مطالعه والدین به ویژه مادران و میزان مطالعه

دانش‌آموزان نیز رابطه مثبتی وجود دارد (Moftakhar, 1972; KiyanKazemi, Rezaei Sharif abadi & Sam, 2010). برخی دیگر نبود محیط و فضا و امکانات مناسب و شرایط نامساعد زندگی برای مطالعه را به عنوان عامل بازدارنده مطالعه معرفی کرده‌اند (yoosofi,2001 ;Eghlimi Far,2000).

عامل‌های دیگری نظیر نبود مشوق و راهنمای مطالعه و ضعف عملکرد خانواده‌ها در تشویق فرزندان به مطالعه و عادت ندادن کودکان به مطالعه با قصه خوانی توسط عده‌ای از محققان در زمره موانع توسعه مطالعه تلقی شده است (yoosofi,2001; Haji Mir Rahimi, 1999,& ...). همچنین نبود دسترسی به کتاب در خانواده نیز به عنوان مانع مطالعه در پژوهش‌ها مورد تایید قرار گرفت (Bohrani, 1997 ;& ...) Salami,1996 به جز این عوامل عمده، پژوهشگران در مطالعاتشان به موانع دیگر مطالعه ازجمله نوع شغل والدین (Bohrani, 2000)، تماشای زیاد تلویزیون (Zare Shahabadi, 1999; Mohseni Kabir,1998; yoosofi, 2001)، عدم احساس نیاز نوجوانان به مطالعه (Horri,1972) و محیط پرجمعیت خانواده (Shabani & Fazel, 2002) اشاره کرده‌اند.

موانع و عوامل بازدارنده مطالعه مربوط به آموزش و پرورش

در برخی از پژوهش‌ها به مسائلی همچون نبود پویایی نظام تعلیم و تربیت (Khosravi,2002) و ضعف آموزش و پرورش در گسترش فرهنگ کتاب‌خوانی (Haji Mir Rahimi,1999; Dayani,1986)، نبود پویایی محتوای کتاب‌های درسی (Horri,1972)، تکیه بر محفوظات در مدارس(Samaniyan,1997; Dayani, 1997)، عدم به‌کارگیری تفکر خلاق (Samaniyan, 1997)، تکیه بر سیاست تک متنی در نظام آموزش و پرورش(Dayani, 1997; Asghar Nejad, 2001) فرهنگ سطحی خوانی و عدم تأمل در مطالعات (Soltani,1977) و شیوه‌های تدریس معلمان، نظام ارزشیابی تحصیلی (Jamyari, 1996) به مثابه ضعف‌های کلان و ریشه‌ای آموزش و پرورش که امر مطالعه دانش‌آموزان را تحت‌الشعاع قرار داده، ذکر شده است.

از نظر پژوهشگران ، بیشترین مانع و بازدارنده در امر مطالعه دانش‌آموزان، عامل حجم زیاد درسی است (karami, 2000; Jowkar ,2001; Shabani & Fazel, 2002). بعضی از عوامل فرعی نیز که باعث کند شدن و باعث دل‌زدگی دانش‌آموزان به مطالعه شده نظیر آشنایی نداشتن با روش‌های مطالعه صحیح و تند خوانی نیز اشاره شده است (MohseniKabir, 1998; Bohrani, 1997; yoosofi,2001).

در برخی از پژوهش‌هان شان داده شده که نقش معلمان در ایجاد گرایش دانش‌آموزان به مطالعه کتب غیردرسی بسیار اندک بوده است و بیشترین نقش را والدین و دبیران پرورشی داشته‌اند (Akavanebehabadi, 1996; Fakraei, 1996; Azimi, 2002).

برخی دیگر از پژوهشگران عواملی نظیر محدودیت روش‌ها و برنامه‌های تحصیلی برای معلمان (Lashkari, 1975) و عدم تناسب روش‌های تدریس معلمان با مطالعه غیردرسی (Zal Zadeh, 2000) را در ضعف مطالعه دانش‌آموزان دخیل دانسته‌اند.

پژوهشگران ، وضعیت ناگوار کتابخانه‌های مدارس را نیز مانع و سدی برای مطالعه دانش‌آموزان و معلمان قلمداد کرده‌اند و در مطالعاتشان به موانع زیر اشاره کرده‌اند:

نامناسب بودن امکانات و فضای مطالعاتی کتابخانه‌های آموزشگاهی (Rahmani, 2005; Aftabi Arani and Batooli, 2007&...)؛ نبود کتابدار متخصص و مناسب نبودن مجموعه کتابخانه‌های مدارس (Shabani& Fazel, 2002 ؛Zal Zadeh, 2000 &...)؛ و نامناسب بودن ساعات کار کتابخانه (Shabani & Fazel, 2002).

موانع و عوامل بازدارنده مطالعه مربوط به سازمان صدا و سیما

در تعدادی از پژوهش‌ها، از گسترش برنامه‌های تلویزیون به عنوان عاملی بازدارنده برای مطالعه دانش‌آموزان و دانشجویان یاد شده است (Haji Mir Rahimi, 1999; Khosravi, 2002).

عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه

همانند موانع پیش گفته در باب مطالعه، عوامل تسهیل‌کننده مختلفی در رابطه با مطالعه در مطالعات آمده است که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌شود.

عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه مربوط به کتابخانه

برخی تهیه مجموعه مناسب در کتابخانه‌ها (Arizi& Yarali, 2004; Razavi & Rahimi Doost, 2007&...)، برخی دیگر از پژوهشگران ایجاد کتابخانه و فراهم کردن محیط مناسب برای مطالعه را از جمله اقداماتی برای سوق دادن افراد به مطالعه، تأثیرگذارمی‌دانند (Shabani & Fazel, 2002; Jowkar, 2001; Azimi, 2002). عده‌ای دیگر از پژوهشگران برای تقویت نقش کتابخانه در تقویت فرهنگ مطالعه در جامعه راهکارهای زیر را پیشنهاد کرده‌اند:

توسعه خدمات اطلاع رسانی و استفاده از فناوری اطلاعات در کتابخانه‌ها (Safi,2000)؛ جذب کتابداران صبور، خوش برخورد و متخصص (Moghadas Jaefari, 1995; Kiani Khuzestani, Rezaeei Sharif Abadi & Saam,2010) و باز بودن کتابخانه‌ها در ساعات بیشتر (Amani, 1999; Zare Shahabadi, 1999).

عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه مربوط به جامعه

پیشنهادها و راهکارهای پژوهشگران برای گسترش فرهنگ مطالعه و تغییر نگرش مثبت مطالعه در جامعه را می‌توان در سه دسته عمده زیر تقسیم کرد:

دسته اول راهکارهای ایجاد انگیزه مطالعه: برای ترغیب جامعه به مطالعه، پژوهشگران راهکارهای ذیل را مطرح کرده‌اند: قناویزچی و داورپناه (Ghanavizchi & Davarpanah, 2007) با این باور که تا زمانی که احساس نیاز به خود شکوفایی در جامعه افزایش نیابد، نیاز به مطالعه و خواندن نیز افزایش جدی پیدا نخواهد کرد، به عبارت دیگر آنها پایداری مطالعه را وابسته به احساس نیاز به مطالعه و درنهایت به خودشکوفایی مرتبط می‌دانند.

بر این اساس معتقدند جامعه ای که به مرحله خودیابی برسد احساس و عطش نیاز به آگاهی و مطالعه بیشتر در آن بوجود می آید. همچنین دیانی (Dayani, 1986) معتقد است جامعه باید سازوکاری داشته باشد که افراد کتاب نخوان تنبیه شوند و افرادی که دارای دانش، خلاقیت و سایر ارزش‌های والای انسانی هستند، پاداش بگیرند. لازمه دریافت چنین پاداشی، کسب دانش و مهارت‌های اجتماعی با مطالعه و کتاب‌خوانی است.

همچنین امانی (Amani,1997) بر آگاهی بخشی ازجامعه در خصوص اثرات مطالعه در زندگی فردی و اجتماعی؛ مقدس جعفری (Moghadas Jaefari,1995) بر بالا بردن منزلت اجتماعی اهل مطالعه و اباذری (Abazari, 1994) بر احترام و اکرام دانشمندان به عنوان اصحاب مطالعه برای ارتقای مطالعه تاکید ورزیده‌اند.

دسته دوم ایجاد عادت مطالعه: برای ایجاد فرهنگ و عادت مطالعه نظرات مختلفی به صورت کلی و جزئی ارائه شده که موارد مهم آن در ذیل آمده است:

پایه ریزی عادت به مطالعه از دوران کودکی (Ghafari, 2002; Kiani Khuzestani, Rezaeei Sharif Abadi & Saam,2010) همگانی کردن کتاب با معرفی کتاب و در دسترس قرار دادن کتاب (Safi,2000).

دسته سوم راهکارهای تبلیغاتی: عده‌ای از پژوهشگران برای گسترش فرهنگ مطالعه راهکارهای زیر را پیشنهاد کرده‌اند: آگاهی دادن به مردم و افراد خیر جهت وقف امکانات و سرمایه‌های خود به فعالیت‌های مربوط به کتاب، کتابخانه و کتاب‌خوانی(Niknam & RaeisDanaee, 1999)؛ گسترش هر چه بیشتر تبلیغات مربوط به کتاب‌خوانی بین جامعه و به ویژه نسل جوان (HajiMir Rahimi, 1999).

عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه مربوط به خانواده

پژوهشگران در مطالعات خود در ارتباط با تأثیر محیط خانواده و والدین بر مطالعه فرزندان، یافته‌ها و راهکارهای ذیل را ارائه کرده‌اند.

کاردانیان (Kardanian, 1995) در مطالعه خود دریافت که برای ایجاد علاقه به مطالعه در دوران کودکی، در محیط خانواده باید کتاب داستان خوانده شود.حاجی میررحیمی(Haji mir Rahimi, 1999 و بحرانی (Bohrani, 2000) برای توسعه فرهنگ مطالعه در خانواده،تشویق فرزندان به مطالعه و دسترسی آسان به کتاب را موثر می‌دانند.عظیمی(Azimi, 2002) نیز برای گسترش امر کتاب‌خوانی به خانواده‌ها توصیه می‌کند که در خانه کتابخانه شخصی و محیطی آرام برای مطالعه و تحقیق بچه‌ها فراهم شود و بچه‌ها را به کتابخانه‌ها و نمایشگاه‌های کتاب برده شوند.

عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه در سطح ملی و دولتی

صاحب‌نظران و پژوهشگران، نقش دولت را در گسترش فرهنگ مطالعه بسیار مهم تلقی کرده‌اند و وظایف بسیار مهمی را در این حوزه متوجه دولت می‌دانند. مهم‌ترین عامل که به نظر بسیاری از پژوهشگران می‌تواند زمینه رونق مطالعه جامعه را فراهم کند ارتقاء سطح سواد جامعه توسط دولت است (Amani, 1997؛Moghadas Jaefari, 1995). برخی نیز برای ترویج فرهنگ مطالعه در سطح ملی خواستار راه‌اندازی بنیاد ادبیات داستانی و طرح تاسیس بنیاد ملی کتاب‌خوانی شده‌اند (پیشنهاد محمد علی شعاعی معاون فرهنگی وزیر ارشاد به رئیس جمهور نقل در هدایتی، (Hedayati, 2009). از نظر پژوهشگران ،تسهیل کننده دیگر مطالعه، ایجاد و توسعه کتابخانه‌ها در هر جای ممکن است. پژوهشگران دیگری نظیر مدنی (Madani, 1996)، عازم (Azem, 1997)، غفاری (Ghafari, 2002) برای سوق دادن مردم به سوی مطالعه توصیه می‌کنند برای تهیه کتاب یارانه پرداخت شود و یا کتاب رایگان و ارزان از سوی نهادهای دولتی و مرتبط توزیع گردد.

عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه مربوط به نظام آموزش و پرورش

عده قابل توجهی از پژوهشگران برای تقویت نقش کتابخانه در توسعه مطالعه، راهکارهای زیر را پیشنهاد کرده‌اند. برخی از پژوهشگران ،تقویت امر مطالعه در دانش‌آموزان را منوط به وجود کتابداران متخصص و علاقه‌مند در کتابخانه‌های مدارس می‌دانند (Jowkar,2001; Rahmani, 2005; Hakimi & Tabasi, 2010). برخی دیگر تشویق دانش آموزان به مطالعه توسط معلمان (Moghadas Jaefari,1995; Edrisi, 1998; EghlimiFarGushi,2000) برگزاری انواع مسابقات کتاب‌خوانی به منظور جهت‌دهی مطالعات غیردرسی(Samaniyan, 1997; yoosofi, 2001; Azimi, 2002) و برگزاری نمایشگاه‌های کتاب (Davarpanah, 1996; MohseniKabir, 1998; Azimi, 2002) را پیشنهاد کرده‌اند.در همین زمینه، پژوهشگران، پیشنهادهای مختلفی برای بهره‌گیری دانش‌آموزان از کتاب و کتابخانه مطرح کرده‌اندازجمله:

معرفی کتـاب بـه روش‌هـای مختلـف (... & Samaniyan, 1997 ;ZareShahabadi, 1999) تهیـه روزنامه‌های دیواری (Davarpanah, 1996; Niknam & Raeis Danaee, 1999) بحث و گفتگـو در بـاره کتاب (Samaniyan, 1997)؛ شعرخوانی، مشاعره و جلسات قصه‌گویی (Davarpanah,۱۹۹۶)؛ برگـزاری گردش‌های علمی و بازدید از کتابخانه‌های مختلف (Niknam & RaeisDanaee, 1999)؛ تشکیل جلسات نقد و بررسی کتاب (Niknam & RaeisDanaee, 1999)، مجموعه‌سازی مناسب در کتابخانه‌های مـدارس (Montasab Mojabi, 1994; Azimi,2002; Rahmani, 2005).

برخی از پژوهشگران معتقدند تا تغییرات بنیادی در روش‌های تدریس و محتوای درسی در نظام آموزش و پرورش به وجود نیاید، دانش‌آموزان کمتر به مطالعه و پژوهش روی می‌آورند. با درک این ضرورت از متولیان نظام تعلیم و تربیت خواسته‌اند که بر روش تدریس مفهومی تاکید شود و از روش تدریس مبتنی بر حفظیات پرهیز شود (Haji mir Rahimi,1999). در همین زمینه نیکنام و رئیس دانایی (Niknam & Raeis Danaee, 1999) در مطالعاتشان دریافتند که برای ایجاد فرصت مطالعه برای دانش‌آموزان لازم است درس‌هایی که نیازمند به مطالعه و اندیشیدن باشد، در دروس آن‌ها گنجانده شود. عده دیگری از پژوهشگران با تاکید بر همان باور توصیه کرده‌اند که منابع درسی می‌بایست به گونه‌ای تدوین شود که دانش‌آموزان به کارهای پژوهشی تشویق شوند (Montasab Mojabi, 1994; Ghafari, 2002; Hakimi & Tabasi, 2010).

عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه مربوط به دانشگاه‌ها

پژوهشگران برای تأثیرگذاری بیشتر دانشگاه بر مطالعه دانشجویان،توصیه‌ها و راهکارهای زیر را پیشنهاد کرده‌اند:

منتصب مجابی (MontasabMojabi,1994) برای ترغیب دانشجویان به مطالعه معتقد است که دانشگاه‌ها برنامه‌های موظف پژوهشی و نیز درس «آشنایی با کتابخانه و روش پژوهش» را در برنامه درسی کلیه رشته‌های دانشگاه بگنجانند. رضوی و رحیمی‌دوست (Razavi & Rahimi Doost, 2007) و پریرخ، صیادی فر و آستانه (Parirovh, Sayadifar & Astaneh, 2003) برای تشویق دانشجویان به مطالعه و تحقیق روش‌های غیر مستقیم تدریس پژوهش محور، یادگیری اکتشافی، حل مسئله را توصیه کرده‌اند. همچنین قریشی (Ghoreyshi, 2004) برای لذت بردن بیشتر دانشجویان از مطالعه، فراهم آوردن محیطی غنی از مواد چاپی و منابع دیداری و شنیداری را پیشنهاد کرده است.

عوامل مشوق و تسهیل‌کننده مطالعه مربوط به صدا و سیما و رسانه‌های گروهی

حری (Horri,1972)، اسدی سروستانی و کرمی (Asadi Sarvestani& Karami, 2000) و کیانی خوزستانی، رضائی شریف آبادی و سام (Kiani Khuzestani, Rezaeei Sharif Abadi & Saam, 2010) معتقدند که وسایل ارتباط جمعی اگر نقش خود را به طور صحیح ایفا کند می‌تواند عاملی مهم برای تشویق نوجوانان به مطالعه باشد. در همین خصوص عظیمی (Azimi, 2000) اشاره می‌کند سازمان صدا و سیما با بیان زندگی افراد اهل مطالعه و پژوهش، معرفی و مصاحبه با افراد اهل مطالعه و پژوهش، آموزش روش‌های مطالعه و پژوهش، معرفی کتب و مجله‌ها مناسب در برنامه‌ها و ساخت فیلم از زندگی افراد اهل کتابخانه می‌تواند نقش مهمی در ترویج فرهنگ مطالعه جامعه داشته باشد.

نتیجه

مروری بر پژوهش‌ها در زمینه امر مطالعه و کتاب‌خوانی در چهار دهه در ایران نشان می‌دهد این مسئله، سالیان متمادی است که یکی از دغدغه‌های جامعه علمی و مسئولان کشور بوده است. البته از آنجایی که، مقوله مطالعه یک مسئله ملی است انتظار می‌رفت عملکرد نهادهایی همچون وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزارت کشور در خصوص توجه به امر مطالعه از حد قابل قبولی برخوردار باشد، ولی همان‌گونه که از استنادات پیداست، به جز وزارت آموزش و پرورش، سایر نهادها عملکرد ضعیفی داشته‌اند. همچنین مرور نوشتار نشان داد بیشتر

مطالعات در باره وضعیت مطالعه دانش‌آموزان و وضعیت مطالعه جامعه انجام شده است و کمتر در مورد وضعیت مطالعه سایر اقشار اجتماعی تحقیق صورت گرفته است. مسلماً فرهنگ مطالعه زمانی در جامعه ارتقاء می‌یابد که راهکارهای ترویج فرهنگ مطالعه برای کلیه اقشار اجتماعی پیش بینی و اجرایی شود.

در رابطه با جنبه‌های مورد بررسی در مقوله مطالعه و کتاب‌خوانی در بیشتر مطالعات به بررسی وضعیت منابع مطالعه منابع غیردرسی دانش‌آموزان، بررسی فرهنگ و عادت مطالعه و راه‌های ترویج آن در جامعه پرداخته شده است. این وضعیت به خوبی نشان می‌دهد که پژوهشگران، بیشتر پیرامون برخی از جنبه‌های مطالعه متمرکز شده و از مطالعات نظری و بنیادی مطالعه تقریباً غافل شده‌اند. این غفلت، از کمیت پژوهش‌های نظری به خوبی مشهود است. اصولاً بر مبنای پژوهش‌های نظری است که پژوهش‌های کاربردی بسط پیدا می‌کنند و یافته‌های قابل اطمینانی ارائه می‌شود.

پژوهشگران، بیشترین موانع و بازدارندگی در امر مطالعه در جامعه را ناشی از نبودفرهنگ مطالعه در خانواده و نظام آموزش و پرورش می‌دانند از این رو بیشترین راهکارها نیز برای ارتقاء فرهنگ مطالعه در ارتباط با خانواده و مدرسه ارائه شده است. البته عملیاتی کردن بسیاری از راهکارها را متوجه دولت و عزم ملی، همت و عزم تمامی نهادها و رهبران اجتماعی می‌دانند.

برآیند نظرات و راهکارهای پژوهشگران این است که در هر زمان، هر مکان و هر بهانه‌ای لازم است برای جایگاه کتاب و مطالعه در جامعه ارزش آفرینی شود. سازمان صدا و سیما و رسانه‌های گروهی،می‌توانند نقش مؤثری ایفا کنند و نظام تعلیم و تربیت در مدارس و دانشگاه‌ها می‌باید از نظام تک متنی خارج شود تا دانش آموز و دانشجو از انگیزه کافی برای مطالعه منابع غیردرسی برخوردار شود. همچنین بودجه کافی برای ایجاد کتابخانه در حد استانداردهای جهانی اختصاص یابد، منابع اطلاعاتی به شیوه‌های الکترونیکی و اینترنتی در دسترس قرار گیرد و برنامه‌ریزی برای تغییر نگرش مثبت به مطالعه در تمامی فضاهای فردی و اجتماعی انجام شود.

در مجموع از آنجائیکه ماهیت «مطالعه» فرهنگی است و معمولاً تغییر مسائل فرهنگی نیز زمان بر و مداومت نیاز دارد، پیشنهاد می‌شود دولت، برنامه راهبردی جامع و مصوب با یک چشم انداز مشخص برای توسعه فرهنگ مطالعه تدوین کند، تا این مسئله به مرور با مدیریت صحیح در جامعه حل شود. فرهنگ مطالعه متشکل از اجزا مختلف مادی و معنوی است که حلقه‌های متصل به هم را به وجودآورده‌اند. غفلت از هر حلقه این زنجیره، باعث ناکامی یا کندی روند ترویج فرهنگ مطالعه و عقیم شدن سایر فعالیت‌های

صورت‌گرفته خواهد شد. این برنامه می‌تواند تحت لوای نهضت مطالعه و کتاب‌خوانی در کشور، با حرکت فراگیر، منسجم، پایدار و هدفمند پیاده شود.

References

Abazari, Zahra. (1995).The role of Islamic Scientists in extension of reading Culture. Karaneh, vol.1.No2,(summer).pp.5-12 . (In Persian)

Aftabiarani, Fatemeh, Batooli. Zahra (2007). Evaluation of reading non-lessons student in High School &IdentifyfactorsinAran & Biddol in 2005-2006.Nama: Irandoc electronic magazine. Vol.No.3. (In Persian)

Amani, Ghafoor. (2000). Study school libraries condition and tendency ofstudentstoreadnon-lessonsbooks in province Ardebil. Research on Information Science and Public Libraries (PAYAM-E-KETABKHANEH (LIBRARY MESSAGE)). Ninth year, No .4(winter). pp.30-38. (In Persian).

Amani, Ghafoor. (1999). The importance of books and libraries the influence reading in the development ofsocietyfromtheViewpoint of Islam and the Koran. Research on Information Science and Public Libraries (PAYAM-E-KETABKHANEH (LIBRARY MESSAGE), Vol. VII. No.3 (winter). pp30-38. (In Persian)

Amani, Ghafoor. (2001). The relationship between reading in Childhood and Adulthood. Librarianship. Vol. 34. pp15-21. (In Persian)

Arizi, Foroghosadat. Yar Ali, Javad (2004). Study of Principals' attitudes about the reading of non- lessons studentsin Isfahan. Journal ofIsfahan University (Humanities) Vol.17.no.2. pp. 220-193. (In Persian)

Asadi-sarvestan, Khadigeh; Karami, Noorolah. (1999). Study of economic, social, cultural factors and relationship between younger’s reading (non-lessons) tendency and their problems in this case: a case study of Shiraz, Information Technology and science quarterly. Vol.23, No4(summer). pp71-85). (In Persian)

Asgharnejad, Hosein. (2001). Study Status of book and book reading condition in Iran. Research on Information Science and Public Libraries (PAYAM-E-KETABKHANEH (LIBRARY MESSAGE).Vol.11, No.1 (spring). pp 6-13.(In Persian)

Azem, Parviz. (1997). Book reading solutions. Research on Information Science and Public Libraries (PAYAM-E-KETABKHANEH (LIBRARY MESSAGE)). Vol.7. No. 3(autumn). Pp. 104-105. (In Persian)

Azimi, Aziz S. (2002). Study Practical Solutions forinterestedteachers and students in the reading and research their views in the city of Najaf Abad. Office of Education Researchand Training of Isfahan Province. (In Persian)

Biranvand, Ali. (2008). Book Readingtochildren.ElectronicJournal of Science Communication Vol.10. No3. (In Persian)

Bohrani, Mahmood. (1997). Situation of Book reading in Shiraz.(Research Field).Public culture quarterly. No.12-13. (In Persian)

Bohrani. Mahmood. (2000). Studyreading factors of affecting on book reading and release reading. Journal of Education and Psychology, University of Ahvaz.Third period.Seventh year.No. 3, 4. p. 85-102. (In Persian)

Boloorchi, Farideh. (1973). Motivation of book reading in children between 8-11 years in 10 school of Tehran. MA Thesis.Library& information science. (In Persian)

Davarpanah, Mohamadreza. (1996). The role of libraries in primary schools to strengthen and create reading habits. Research on Information Science and Public Libraries (PAYAM-E-KETABKHANEH (LIBRARY MESSAGE)). Vol.6. no.2 (summer). Pp. 14-20. (In Persian)

Dayani, Mohamad Hosein; Taghipanahi,Fatemeh. (2007).Study of effective factors on reading motivations in elementary and guidance students. Journal ofLibrary and Information.Vol.11.no.3. (autumn).Pp.29-56. (In Persian)

Dayani, Mohamad Hosein. (1986).book and book reading in Iran. Keyhan Farhangi. Third year, No.1.pp.25-27. (In Persian)

Dayani, Mohamad Hosein. (1997). Fundamental opinion about book reading. Library and information, Vol..1,no.2.(winter). pp.6-17. (In Persian)

Edrisi, Nematolah. (1998). Study the stimulate ways of students reading & Create habit readingin secondary school learners of Yazd. Research Council of Yazd Department of Education. (In Persian)

Eghlimi Far Gushi, Reza. (2000).Study of motivation ways to reading of high school students of Qhom in 1999-2000.Master Thesis Educational Planning. Islamic Azad University (Roodehen). (In Persian)

Ghafari, Saeed. (2002). Book reading culture. Research on Information Science and Public Libraries (PAYAM-E-KETABKHANEH (LIBRARY MESSAGE)). Vol.12. No.1, 2. Pp. 51-53. (In Persian)

Ghoreyshi, Z. (2004). The students had studied Faculty of Education and Psychology University of Mashhad on reading, learning, reading pleasure, reading and thinking rational decision making and the principle of least effort. Library and Information Science, Volume VII, No. pp.30- 47. (In Persian)

Haji Mir Rahimi, Seied Davod.(1999).Cognitive factors influencing on the Abnormalstructures of book reading.librarianship, Vol..32, 33.PP 22-46. (In Persian)

Hakimi, Reza; Tabasi,Mohamad Ali.(2010).Studyof practical solutions to active Zahedan schools libraries and development the bookreading culture. Library and information science quarterly.Vol.13. no.1. pp.111-132. (In Persian)

Hedayati, Fariftah. (2009). The development o f reading before and after the Islamic Revolution in Iran.(Pseudo) research project.Office of Education, Research, Political Department of the Islamic Republic of Iran Broadcasting. (In Persian)

Horri, Abbas, (1972). Sociology of teenagers book reading between 15-19 years old.MA Thesis of Library and information science. Tehran University.(In Persian)

Jamyari, Homayun.(1996).study the relationship between non- lessons reading & high schoolstudents the third yearnew systemin theoreticaldisciplines in Tehran in 1998. Librarian Master Thesis. Humanities College. Tehran University.(In Persian)

Jowkar, Abdorasool; Karam, Babajan. (2001). Study of Reading children inshahed secondary schools and Governmental universities inShirazandto offering useful solutions for enforcement it .Daneshvar. A scientific and research Bimonthly-Shahed University. Ninth year. No 36.PP 35-44. (In Persian)

karami, babajan. (2000). Evaluation of book reading Amongchildrenwhoweremartyred in secondary schools and universities and the Shiraz University of Medical Sciences

and provide appropriate solutions to strengthen it. MA thesis.Shiraz University. (In Persian)

Kardanian, Z. (1995). Investigate thecauses of thereduction ofhigh school studentstoreadbooks of non- lessonandresearch. Office of Education Research Council of Hamedan province. (In Persian)

Khosravi, Fariborz. (2002).Introduction to the Reading o f Understanding reading images in the South.Faslname-ye Ketab; a library & information studies quarterly. Vol. 13.No.3.pp.116-125. (In Persian)

Kiani Khuzestani, Hassan Rezaeei Sharifabadi, Saeed ;Saam ,Shahla. (2010). Study status of Reading working women and housewives in Shiraz. Journal of Library and Information Science.Vol, 13(1). pp. 133-150. (In Persian)

Lashkari, Ghamar. (1975). Teachers read books. MA thesis library.Tehran University, Faculty of Education. (In Persian)

Madani, K. (1996). Evaluate thelevel of interest inthe study ofchildhoodand its rolein thehabit of readingamonguniversity studentsin Tehran. MA thesis library.Tehran University, Faculty of Education. (In Persian)

Moftakhar, M. (1972). A young person’s reading habits. Thesis Master of Library and Information Sciences, Tehran University, Faculty of Education. (In Persian)

MoghadasJaefari, H. (1995). Study educational and social aspects of the book reading. Send Library Journal .Vol5(3-4).pp. 41-48. (In Persian)

Montasab Mojabi, (1994). Reform Information system andpromoting the culture ofreadingandresearch. Informatics. A specialseminar ontherole ofinformationinresearch and development, Vol. 11, No.1(Winter). Pp.41-44. (In Persian)

Niknam, Mehrdad; RaeisDanaee, Aghadas. (1999). Evaluation of reading in children marty redintermediate and highlevels of education and provide appropriate solutions to strengthen it. Journal of Shohood. Volume 1, Numbers(Fall) .s57-81. (In Persian)

Parirokh, Mehri, SayadiFar, Somayeh, Astaneh, Mahbubeh. (2003). Barriers of Free Reading Professional in tofreetradein Librarianship Students. Faslname-ye Ketab; a library & information studies quarterly. Vol. 14.no. 1. Pp. 49-62. (In Persian)

Qnavyzchy, MuhammadAli; Davarpanah, MohammadReza (2007). This study investigates the factors facilitating and inhibiting factors and attitude to reading and reading with Maslow's motivational model. Library and Information Science.Vol. 10.no.4.pp.89-110. (In Persian)

Rahmani, Batool. (2006). Garlic Create Motivation for readingculture. Cultural Educationmagazine. Winter 2005, spring 2006.pp .27-28. (In Persian)

Razavi, Abas;Rahimidoost,Gholamhosein. (2007). The role of universities to in crease students 'reading from the viewpointstudents.Quarterly of education and psychology. spring.No.2 (7).pp. 49-71. (In Persian)

Rezvani, Farideh. (1972). Study habits and interest book reading inpubliclibraries inTehran.MA Thesis.Tehran university. Faculty of education. (In Persian)

Safi, Ghasem. (2000). Public Libraries effecting to reading culture developing. Librarianship. Vol.34. Pp. 5-14. (In Persian)

Safi, Ghasem. (2000). Impact of public libraries in promoting a culture of reading. . Librarianship Vol. no. 35. Pp. 23-29. (In Persian)

Samanian, Mosayeb. (1997). The role of education and training and schools in promote book reading among students .Research on Information Science and Public Libraries (PAYAM-E-KETABKHANEH (LIBRARY MESSAGE)).7 Vol.7, No.4 (winter). Pp 34-39. (In Persian)

Shabani, Ahmad, Fazel, morteza. (2002).Study non- lessons reading of high school students and identify the factors influencing in to the student attitude in Shahreza.Faslname-ye Ketab; a library & information studies quarterly. Vol.13. No. 2. Pp. 47-55. (In Persian)

Soltani, Poori. (1977). In praise of low reading .Name-ye Librarian Community of Iran.Vol. 10.No. 3(autumn).pp. 243-250. (In Persian)

Yousefi, A. (2001). Study reading of high school students in Qom Province .Journal of Library and Information Science.Vol.4.No.3. Pp.65-88. (In Persian)

Zal Zadeh, Ebrahim. (2000). Study reading non-lessons and Use of high school students from public libraries in Shiraz. Librarian ship .No.35. pp. 31-47. (In Persian)

Zare Shahabadi, Alireza. (1999). Study effective factors in book reading (a case study of Torkabad village in Ardakan). Research on Information Science and Public Libraries (PAYAM-E-KETABKHANEH (LIBRARY MESSAGE), Ninth year, No. 2. pp. 23-29. (In Persian)